

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Principia Juris Canonici : Ex Libro ... Decretalium Gregorii
IX. Pontificis M / Antehac In Alma & Archi-Episcopali
Benedictina Universitate Salisburgensi**

König, Robert

Salisburgi, 1725

VD18 80460518

9. De feriis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61781](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61781)

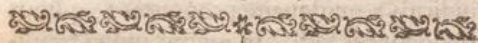
lege, quàm cum homine. arg. l. 23. in princ. & ibi Gloss. ff. de Recept. qui arbitr. luntque dilationes strictissimè interpretandæ. l. 1. C. h. t. l. 2. in princ. C. de Temporib. appell. Econtra alii, & plerique volunt, diem datæ dilationis eximendum esse à termino, ut qui intelligitur de diebus proximis arg. c. frequens. 1. de Restit. spoliat. in 6. c. pia. 1. de Except. in 6. l. cum qui in princ. ff. de Verb. oblig. Eàmque sententiam communem dicit Jason in l. 1. num. 20. ff. Si quis cautionib. & in Camera receptam scribit Mysling. cent. 5. observ. 15. n. 4. ubi respondet ad rationem adductam, tempus computari de momento ad momentum, postquam currere cœpit. Ego existimem, hac in re quid actum sit, esse inspiciendum, id est, & verba, & mentem assignantis dilationem.

21 *Quæres II.* An in terminum dilationis etiam veniant dies feriati, qui interea occurrunt; an verò excipiantur? R. de rigore juris nullam diem excipi, etiamsi forte feriæ extraordinariæ, seu repentinæ incidant: quia cujuslibet dilationis tempus continuum est, non utile. d. l. 3. C. h. t. Beneficio tamen restitutionis in integrum supervenientes feriæ repentinæ suppleuntur, & locò illarum totidem alii dies substituuntur juxta l. sed etsi 26. §. 7. ff. Ex quib. caus. major. eò quòd similes feriæ ex neutra parte prævideri potuerint. Quin ex justa causa hodie quoque feriæ ordinariæ eximi possunt à Judice, maxime si valde multæ incidant, eum illius arbitrio pleraque circa dilationes relicta sint, ut dictum num. 10.

22 *Quæres III.* Num postremus dies termini computetur in termino, ita ut adhuc totus illi cedat, cui pro termino fuit assignatus? Quod affirmo, ita quidem, ut ultimo etiam illo die comparere possit, & illud protequi, pro quo concessa est dilatio

KÖNIG IN DECRET. LIB. II.

per l. 1. §. 9. ff. de Successorio edicto. l. patet. 30. §. 1. ff. ad Leg. Jul. de adult. & deducitur ex §. omnis stipulatio. 2. Instit. de verb. oblig. ubi habetur, quòd si solutio incertum diem fuit promissa, totus adhuc ille dies solventis arbitrio tribui debeat. Cujus ratio est: quia in simili casu dies adjicitur differendæ executionis causâ: neque dandum vel faciendum esse omissum dici potest, priusquam totus ille dies præterierit. Limita: nisi dies ultimus dilationis, & pro termino assignatus sit dies feriatus: quia tunc continet prorogationem temporis, intra quod compareat, neque involvit ultimum diem, eò ipsò, quòd juridicus non sit.

TITULUS IX.

De Feriis.

SUMMARIA.

1. Feriarum etymologia. 2. Synonymia. 3. Definitio. 4. Et divisio.
5. Usque 9. Quis ferias constituat?
9. Die feriato prohibentur actus judiciales. 10. non tamen actus voluntaria jurisdictionis. 11. 12. 13. Non citatio. 14. Non examen testium.
15. Non appellatio. 16. Bene autem arbitrium.
17. Et executio sententiæ.
18. In feriis sacris prohibentur quoque opera servilia. 19. Non liberalia. 20. Aut naturalia.
21. Quod quantum sit tempus feriarum?
22. 23. Quas ferias observare oporteat, num iudicis vel partium?
24. Finis feriarum.
25. Actus judiciales facti die feriato sunt invalidi. 26. Nisi necessitas. 27. Vel pietas. 28. Vel renuntiatio intercedat.

Dilationibus affines sunt feriæ judiciales; à quibus tamen differunt, quòd intra dilationum tempora peragi possint, imò debeant actus judiciales, ad quos perageandos conceduntur, tempore verò feriarum nullus contentiosæ jurisdictionis actus exerceri queat. Vallen. h. t. n. t.

Pp

§. I.

§. I.

1 *Ferias quasi foeras* dictas putat Hostiens. in *Summ. h. t. n. 1.* eò quòd præstant vacationem ab his, quæ in foro agi consueverunt; rectius tamen derivantur à feriendis hostiis: quia iis diebus Diis victimæ immolabantur juxta Festum *lib. 6.*

§. II.

2 *Synonima* feriarum varia occurrunt: vocantur enim quandoque dies feriat *l. 2. ff. h. t.* nonnunquam dies festi, quibus dies communes opponuntur. *l. 2. C. de Statuis & imag. alibi dies devotionum. l. ult. C. Theodos. de Naviculariis.* frequenter dies nefasti, eò quòd nefas sit illis diebus jure, judiciove quidquam proponere; quibus opponuntur fasti, in quibus judici fari licet tria illa verba: *Do, Dico, Abdico;* juxta Ovid. in *Fastis.*

Ille nefastus erit, per quem tria verba silentur.

Fastus erit, per quem lege licebit agi.

§. III.

3 *Definiuntur* feriae, quòd sint dies, in quibus forensis strepitus, & contentiosæ jurisdictionis exercitium planè conquire jubetur. Vel brevius: quòd sint dies ab actibus judicialibus vacui. Colligitur ex *l. 5. ff. h. t.*

§. IV.

4 *Dividuntur* feriae in solennes, seu ordinarias, & repentinas, seu extraordinarias per *l. 26. §. 7. ff. ex quib. caus. major & l. 3. C. h. t.*

Solennes sunt, quæ legibus ita definiuntur, ut quotannis recurrant: unde *Et statæ, & anniversaria* nuncupantur. Sicutque vel *Divina*, seu *sacra*, quæ Divini cultus gratiâ, & ad Sanctorum venerationem constituuntur, veluti dies festi, & dominici, *§. 1. & ult. h. t. l. 2. 3. 6. 7. & 8. C. Eod. vel humana*, seu *profana*, quæ ob necessi-

tatem, aut utilitatem humanam juxta cujusvis regionis consuetudinem conceduntur, veluti tempora messium, & vindemiarum *l. 1. ff. l. 2. & 7. Cod. h. t.* item nundinarum. *l. un. C. de Nundinis.*

Repentina sunt, quæ extra ordinem, & inopinatò emergente causâ indicuntur, puta propter obtentam victoriam, ob Principis adventum, inaugurationem, nuptias, natam illi prolem, vel ob luem, seditionem, aut aliud malum publicum. *l. 1. l. 4. l. 7. §. nostris & ibi Gloss. C. h. t.*

§. V.

Causa efficiens feriarum est is, qui eadem constituit. Ut autem perspicue liqueat, quis constituere possit?

Dico I. Ferias sacras universales solus S. Pontifex potest constituere: quia hic solus in universa Ecclesia, & universo orbe jurisdictionem spiritualem obtinet. Suarez *tom. 1. de Relig. lib. 2. c. 12. n. 2.*

Dico II. Ferias sacras particulares potest etiam Episcopus præcipere: quia omnia Episcopis competunt in suis Dioecesibus, quæ Romano Pontifici in Universa Ecclesia, exceptis his, quæ Rom. Pontifex sibi reservavit per *c. ad honorem. de Auctorit. & usu pallii. c. novit de Judiciis.* Atqui festorum indictio Episcopis non est reservata. Ergo Episcopus potest in sua Dioecesi dies festos, & ferias sacras indicare. Non aliter tamen, quàm cum consensu Capituli, vel Cleri, & populi per *c. 1. de Consecrat. dist. 3. c. fin. & ibi Panorm. h. t. Suarez d. h. 2. c. 11. n. 7.* Quamvis consuetudo generalis declaret, hoc jus instituendi festa celsum esse à populo soli Episcopo cum consensu Capituli. Azor *tom. 2. Instit. moral. lib. 1. c. 26. q. 2. in fine.*

Dico III. Non potest Princeps, vel potestas secularis ferias sacras instituere. Panorm. *in c. 2. n. 2. h. t. Azor. d. c. 26. q. 5. ac de-*

claravit sua constitutione Innocentius X. die 6. Octob. 1653. quæ incipit: *Cum nuper* relata per Fagn. in c. conquestus. n. 80. h. t. Ratio est: quia diei festi, seu feriarum sacrarum observatio ad publicum DEI cultum ordinata inter spiritualia continetur, super quibus laica potestas nec principaliter, nec incidenter disponere potest etiam in ordine ad laicos c. 1. dist. 96. c. 3. de Ord. cognit. c. 4. §. 7. Qui filii sint legit. Roman. consil. 129. per tot. Dissentit Sylvellet in V. Dominica. n. 2.

8 Dico tamen IV. ferias profanas introducere potest etiam Princeps secularis, non verò alii Magistratus inferiores. l. 4. C. h. t. Neque contrarium probant textus in l. 7. pr. ff. de officio Proconsul. & l. Præsides. 4. ff. h. t. Nam ibi Proconsuli, aut Præsidi provinciae non permittitur, ut ferias novas indicant, sed tantum, ut feriis jam ante constitutis, quibus certum tempus definitum non est, tempus assignent secundum morem regionis, ut explicat Clariss. DD. Woller *Select. quest. Juris. 9. 9. n. 13.* Ast hodie feriae profanae non ab Imperatore duntaxat, sed à singulis Potestatibus in suis ditionibus indici queunt. Gloss & DD. in d. l. 4. Emeric. à Rosbach. in *Praxi civil. tit. 38. n. 8.*

§. VI.

9 Materiam, seu objectum feriarum (pro ut hic considerantur) constituunt actus judiciales contentiosae jurisdictionis, qui diebus feriatis fieri prohibentur. Quales actus fermè illi solum sunt, qui exercentur in loco tribunalis, Judice ad tribunal sedente, & ubi intervenit causae cognitio per c. 1. c. fr. h. t. l. 2. 7. 8. & ult. C. Eod. Hinc

10 Deduco I. actus jurisdictionis voluntariae die festo non prohiberi. l. 2. l. 8. C. h. t. idè quae festo etiam die filii emancipari, servi manumitti, dispensationes, indulgentiae & privilegia indulgeri, censurati absolvi, de-

signari tutores, eligi Magistratus, aliæque similia licite fieri possunt. Menoch. A. A. Q. Q. 30. n. 14. Pirrhing. h. t. n. 22. Clariss. DD. Braun de *Jurisditt. in gen. & spec. c. 4. §. 3. n. 41.* Qui tamen rectè id restringit ad eos actus voluntariae jurisdictionis, qui exercentur de plano, sine causae (saltem judiciali) cognitione, ut sunt modò relati, & his similes. Nam alii actus mixti, ut solennem causae cognitionem desiderant, ut bonorum possessio decretalis, arrogatio impuberum, unio prolium, ac hujusmodi tantum die judiciali possunt expediri, tum ob text. in l. ult. ibi: *sit ille dies à cognitionibus alienus. C. h. t.* tum quia tales actus mixti assumunt naturam actuum jurisdictionis contentiosae ob interventum causae cognitionis. Sanchez l. 3. de *Matrimon. dist. 19. n. 9.*

Deduco II. Die feriata posse decerni, seu mandari citationem, non quidem à Judice sedente pro tribunali, juxta textum d. l. ult. ibi: *præconis horrida vox silescat*; sed extra judicium domi, vel alibi: quia tale decretum, seu commissio citationis ex se non infert actum judicialem. Gail. 1. observ. 53. n. 5. Fagnan. in c. conquestus. n. 49. h. t. & RR. communiter contra Panorm. in d. c. conquestus n. 20. quem parùm juvat, quòd in commissione, ac decreto citationis necessaria sit assignatio termini, causae expressio, & alia id genus, quæ sine omni causae cognitione perfici nequeunt: quia hæc causae cognitio non est alligata loco judicii, quam Judex pro tribunali sedens inter partes faciat, sed potest ubique fieri.

Deduco III. Die feriata etiam fieri posse intimationem, seu executionem citationis; cum & ista actus judicialis non sit: quia in Ecclesia quoque fieri potest per c. 19. de *Appellat.* nec fiat per Judicem, sed per nuntium, vel per literas, nullamque causae cog-

gnitionem exigit. *c. prudentiam c. cum con-*
tingat de Offic. deleg. Vallens *h. t. n. 13.*
Gail. *d. observ. 53. n. 7.* ubi testatur, huic
sententiæ suffragari Rotam *decis. 1. n. 1. de*
Feris in novis decis. Quidquid reclamitent
Fagnan. *l. cit. n. 53.* Zoëf. *h. t. n. 14.* & alii.

13 *Dubium* est: quid sentiendum de ci-
tatione facta ad diem feriatam? Distin-
guendum est: vel enim quis citatur, ut die,
quæ indubitatè scitur esse feriata, v. g. die
Dominicâ, S Joannis Baptistæ &c. compa-
reat? & tunc citatio expressè contra jus fa-
cta, ac ipso jure nulla est, ita ut citatus neque
sequente diè teneatur comparere: vel ut
compareat die, qui ex se indifferens est, ut
sit feriatas vel non, v. g. 20. Maji? & tunc,
si hic eo anno feriatas sit, citationem tenere
& obligare ad comparandum die sequenti
arg. *c. dilecti 6. de Dolo & contum.* & cum
Panorm. docet Haunold. *tom. 5. de F. & F.*
tr. 3. n. 225. ubi rationem reddit, quòd in
tali citatione ex intentione Judicis virtua-
liter duo præcepta conditionata compre-
hendantur: unum scilicet de comparen-
do die 20. si non sit feriatas; alterum verò
de comparando die proximo, si expressus
sit feriatas. Cauti tamen Judicès ad ma-
jorem cautelam, & ad præcavendas omnes
disputationes, vel cavillationes adjicere so-
lent hanc clausulam: *compareas tali die;*
quòd si illa non fuerit juridica, compareas
sequenti, & proximâ juridicâ; prout re-
clè monet Ayer *Ysidor. Process. jur. p. 1.*
c. 3. observ. 2. n. 58.

14 *Deduco* IV. Die feriato posse institui
examen testium: quia examen testium pro-
priè non est actus judicialis, cum per
quemlibet deputatum, atque in loco priva-
to, seu non publici judicii fieri queat. Gon-
zal. *in o. fin. sub n. 27. h. t.* Nicol. Calvol. *in*
Conclus. aur. §. 11. concl. 2. n. 13. Rebuff. *in*
tr. de Testib. gloss. 10. n. 67. Quæ sententia

maximè vera est, si propter angustiam dil-
tationum res moram pati non videatur. Nec
quicquam refragatur *d. l. ult. C. h. t.* in ver-
bis: *ne ulla quempiam urgeat admonitio.*
Inde enim plus non evincitur, quàm quòd
testes inviti ad testimonium perhibendum
compelli nequeant, cum inconueniens sit,
die quieti destinatâ homines coarctari ad
ea, quæ strepitum judicarium sapiunt. Pa-
terunt igitur examinari, si sponte compe-
reant, modò antea die non feriatâ jura-
mentum præstiterint: præstatio enim jura-
menti, ceu actus judicialis, die festo est pro-
hibita. *c. 1. h. t.*

Deduco V. Die festo permissam esse ap-
pellationem: tum quòd non sit actus judi-
cialis, neque exercitium jurisdictionis, cum
non à Judice, sed à parte tantum & sine ma-
gno strepitu fiat, per eamque à judicio re-
cedatur: tum quòd etiam si actus judicialis
esset, tamen permissa videretur, eò quòd
pertineat ad defensionem, reo jure natura-
li, & quovis tempore concessam. Con-
trariam sententiam spectato jure non im-
probabiliter defendit Zoëf. *h. t. n. 18.* &
extra casum necessitatis in praxi suadet Suarez
d. lib. 2. c. 30. n. 11.

Deduco VI. Non posse coram vero ar-
bitro die festo judicium agitari, ut expressè
cavetur in *l. omnes dies C. h. t.* quia hic pro-
cedit servato ordine judiciorum præmissa
causæ cognitione. Fagnan. *in d. c. conquestus*
n. 10. Eod. Aliud dicendum est de Ar-
bitratore; qui quia non judicat, sed tan-
tùm amicabiliter componit, pacem & con-
cordiam inter partes faciendo, licet id agit
etiam die festo. arg. *l. fin. C. Eod.*

De executione sententiæ judicialis, an
die festo fieri possit? *questionis* est. Affir-
mant plures cum Panorm. *in c. 1. n. 22. de*
Judiciis. qui existimat saltem validè fieri
posse, eò quòd non sit actus judicialis re-
qui-

quærens causæ cognitionem: nec fiat à Judice, aut in loco judiciario. Sed huic opinionem vehementer obsistit *d. l. ult. C. h. t. ibi: ut à cunctis executionibus excusetur*; sine dubio idè: quia executio sententiæ, etsi non sit actus propriè judicialis, pertinet tamen ad complementum procelsum judicialium, & sine magno strepitu expediri nequit, ac plerumque majorem populi perturbationem & distractionem asferre solet, quàm ullus alius actus judicialis; propter quam causam die festo reum extra casum necessitatis neque capi, neque incarcerari posse, ex communi DD. sensu tradit Farinac. *in Praxi. l. 1. q. 27. n. 106.*

18 Cæterùm in feriis sacris præter actus judiciales ab Ecclesia prohibentur mercaturæ & negotiationes. *c. 1. h. t.* At huic prohibitioni generali consuetudine derogatum est: videas enim passim diebus festis solennes nundinas celebrari. P. Engel *h. t. n. 11.* Item vetantur opera servilia, tanquam ignobiliora & minùs digna, ut cum cultu DEI conjungantur. *c. 3. h. t.* Qualia dicuntur illa, quæ commoditati corporis præcisè inserviunt, & propriè servis, ac famulis conveniunt, ut sunt opera rustica & mechanicæ. Liberalia econtra, quæ ex natura sua magis ad excolendum, & oblectandum dirigitur, consequenter quoque libero hominè digna sunt, ut studere, disputare, legere, scribere &c. omni die licita sunt, sive deinde fiant recreationis, sive luctu causâ: cum lucrum, vel merces non mutet naturam operis: & alioquin peccarent Artium Professores, Causidici & Advocati, qui in conquirendis probationibus, scribendis consiliis, aut lectionibus die festo ob lucrum & salarium occupantur. Quod licet asserat Panorm. *in d. c. 1. n. 4.* repugnat tamen consuetudo, & communis fidelium persuasio. Similiter licita sunt diebus fe-

stis opera naturalia, quæ scilicet propriè nec servilia, nec liberalia sunt, sed communia omnibus tam liberis, quàm servis, tam Dominis, quàm famulis, ut iter facere, ludere, digladiari, saltare, cantare, navi, aut curru vehi &c. Plaustra verò, aut currus, vel mulos onustos agere, servile opus est: quare illud die festo inchoari non potest, quamvis inchoatum, si commodè abrumpi nequeat, continuare permissum sit. Latè Layman *in Theol. moral. tr. 6. c. 2. n. 2. & seqq.*

§. VII.

Forma Feriarum stat in observatione 21 temporis à jure definiti. Agimus autem ferias sacras omnibus Dominicis & festis diebus; item 7. diebus antecedentibus, & 7. consequentibus festa Paschatis. *c. fin. h. t. l. 2. l. 3. l. 7. C. Eod.* Feriis messium & vindemiarum Imperatores duos menses assignarunt: nempe feriis messium à die 8. Calend. Julii usque ad Calendas Augusti: feriis vindemiarum à die 10. Calend. Septembris usque ad Idus Octobris. *d. l. 2. l. 5. & l. 7.* Verùm universim circa ferias, & feriarum tempora magis consuetudinem & statuta locorum, quàm juris communis dispositionem observandam esse, textus est *in l. prasides 4. ff. Eod.*

Sed quid si pro diversitate Dicecesium, 22 vel Calendarii alicubi feriæ sint, alicubi non, puta si in loco judicii sit dies festus, non autem in loco domicilii litigantium? Si de diebus festis diversarum dicecesium loquamur, satis placet, quod docet Vallens. *h. t. n. 16.* Panorm. *in d. c. fin. n. 23.* attendendū duntaxat esse ad locum judicii: quia si partes sint in loco judicii, sicut esse debet vel per se, vel per procuratorem, tenentur se accommodare loco, in quo pro tempore commorantur; idèoque sive domus sit dies festus,

live non sit, si in loco iudicii est, debent audire sacrum, abstinere ab opere servili, & à iudiciis: si non est, ibidem laborare, aut sacrum omittere licet, & consequenter etiam in iudicio contendere. Quòd si verò propter diversitatem Calendarii in eodem loco, v. g. Ratisbonæ, iudex Lutheranus juxta Calendarium Julianum, seu antiquum festum celebret, quod actor vel reus Catholicus juxta Calendarium Gregorianum jam ante 10. dies egit, vel e contra; veriùs putarem cum Zasio *h. r. n. 3.* non tantùm ad iudicem, sed etiam partes attendendum esse, adeò ut iudex die, quo ipse stylo veteri ferias agit, pro tribunali sedere non debeat, & vice versa, cum unus vel uterque litigantium ritu catholico festum celebrat, comparere non teneatur, nec possit: quia ex præcepto Ecclesiæ festum observare tenetur, nec renuntiare potest, ut paulò post dicemus. Quamvis in Camera Imperiali teste D. Blumen *tit. 62. n. 4.* extra ferias Camerales in reliquis vetus Calendarium solum ex inveterata consuetudine observetur.

§. VIII.

24 *Finis*, ob quem indicuntur feriae, est vel honor DEO debitus, aut veneratio Sanctorum, vel publica lætitia, utilitas, aut necessitas per *l. 7. l. fin. C. h. t.*

§. IX.

25 *Effectus* generalis feriarum est obligatio omittendi actus iudiciales contentiosæ jurisdictionis, in tantum, ut nec licet, nec validè expediri queant; nisi vel necessitas, vel pietas, vel renuntiatio intercedat. *c. fin. h. t. l. 2. §. 7. & 8. C. Eod.*

26 *Necessitas* est, quando ad effectum iudicii necessarium est, ut actus die feriatò fiat: ut si res tempore peritura sit. *l. 1. §. excipiuntur l. 3. ff. Eod.* aut celeritatem desideret. *l. 1. ff. de Damno infecto.* Unde Suarez *tom.*

1. de Relig. l. 2. c. 30. advertit, latronem de fuga suspectum die festo apprehendi, & in carcerari posse, juxta *l. penult. C. h. t.* latrones die Paschatis quæstionibus & torturis subijci possunt ad detegenda scelerata sua consilia, licet alias ad mortem, vel poenam die festo nemo duci debeat. Præterea etiam extra iudicium propter necessitatem alimentorum permissum est diebus feriatis in honorem DEI operi servili intendere, v. g. messes colligere, ne pereant, alecia capere, si die festo appareant. *c. 3. h. t.*

Ad pietatem spectant causæ debillium vel miserabilium personarum, pupillorum, incarceratorum &c. Item causæ mercedum, & alimentorum futurorum; in quibus nulla feriarum ratio habetur, cum in operibus misericordiæ dierum distinctio non attendatur. *c. utinam dist. 76. c. nunquam, dist. 5. de Consecr.*

Ex causa renuntiationis sustinetur processus die feriatò factus, si partes feriis renuntiârint. Ubi tamen feriae sacræ à profanis secernendæ sunt. Illis partes renuntiare nequeunt, eò quòd non principaliter partium favorem, sed cultum Divinum concernant. *c. fin. h. t.* Eadem est ratio de repentinis ob res publicas prosperè gestas, vel Principis victoriam, aut aliam publicam gratulationem ab ipso Principe indictis. *arg. l. 36. ff. de Recept. qui arbit. l. 7. ff. de Postulando l. 7. circa fin. ibi: nostris etiam diebus. C. h. t.* Possunt autem renuntiare feriis profanis, quæ introductæ sunt ob utilitatem humanam, ut sunt feriae messis, & vindemiæ, adeò, ut licet sententiæ eo tempore in vitis litigatoribus publicatæ regularitèr ipso jure nullæ sint, jure tamen teneant, si partibus in jus vocatis & sponte advenientibus, quidquam actum, iudicatumve fuerit, tamen rectè non fecerit iudex, quòd eas evocaverit. *d. c. fin. & ibi Gonzal. n. 28.*

§ 29. l. 1. §. 1. l. 6. ff. Eod. Gail. l. d. ob-
serv. § 3. n. 13. quoniam favori pro le in-
trodecto quisque renuntiare potest. l. pe-
nult. C. de Paclis.

TITULUS X.

De Ordine cognitionum.

SUMMARIA.

1. Definitur ordo cognitionum.
2. Prescribitur utroque jure.
3. 4. Idem judex cognoscit de causa principali & incidente.
5. Quid sit questio dependens, incidens & emergens? Remissio.
6. 7. 8. Quæ regula in ordine cognitionum observanda?
9. Finis. 10. Effectus ordinis cognitionum.

Quandoquidem elapsis feriis plures
sæpe quæstiones moventur, & dis-
ceptatur, quæ prior, quæ posterior co-
gnosci debeat, ideo sequitur hæc rubrica:
de Ordine cognitionum.

§. I.

1 Definitur ordo cognitionum, quod sit
modus, & ordo servandus à Judice in exa-
mine plurium quæstionum, nimirum prin-
cipalis, & aliarum incidentium, quæ in
eodem judicio inter easdem personas con-
currunt. Pirrhing. in princ. h. t.

§. II.

2 *Causa efficiens* hujus ordinis est vel remo-
ta, vel proxima.

Remota est Jus tum Canonicum, tum
civile, ut de quo peculiariter præsens *Titu-
lus*, & in *Cod. lib. 3. Tit. 8. & lib. 7. Tit. 19.*
agunt.

3 *Proxima* est Judex, qui plures concur-
rentes quæstiones ordinatim ex præscripto
legum ac Canonum examinat. Pertinet
autem ad eundem Judicem cognoscere de
quæstione principali, & incurrente, licet is
de incurrente seorsim, & principaliter mo-
ta non haberet jurisdictionem. Zoësius

h. t. n. 3. Sic de causa status v. g. an quis sit
liber, aut servus, quando incidenter tantum
in judicium venit, cognoscere potest Judex
causæ principalis, qui alioquin respectu
talis quæstionis incompetens est. l. 3. C. de
Judiciis l. 1. C. de Ordine judic. Item Ju-
dex maleficiorum etiam de incidente causæ
civili decernit. l. 4. §. si dicantur. ff. *Fin.*
regundor. idque vice versâ, & in delegato
Judice locum sibi vindicat. arg. c. de pru-
dentia de *Donation. inter vir. & uxor.* Ni-
si fuerit causa spiritualis, seu alterius fori;
que ne quidem incidenter à Laico deciden-
da. c. tuam h. t. c. lator *Qui filii sint legit.*
ubi statuitur, quæstionem natalium, si in ci-
vile judicium incidat, remittendam esse ad
forum Ecclesiasticum, quoties implicatam
habet quæstionem de valore matrimonii.

§. III.

Materia seu objectum ordinis cognitio-
num sunt quæstiones, seu causæ concur-
rentes cum causa principali, præsertim de-
pendentes, incidentes, aut emergentes; quæ
quid sint, & qualiter inter se differant, late
exponit Menoch. de *Arbitr. Judic. lib. 1.*
q. 45. an. 4. Panorm. inc. 1. n. 12. b. t. &
Fagnan. *ibid.* n. 22.

§. IV.

Formam ordini cognitionum tribuunt 6
sequentes tres regulæ:

Prima est, quod ea quæstio prius excu-
tienda sit, quæ viam parat ad cognitionem
alterius. Hinc possessionis cognitio præ-
mittenda est cognitioni proprietatis, ut
sciatur quis petitoris onera sustineat, quis
commodò possessionis fruatur. l. 37. junctâ
l. 62. ff. de *Judiciis* l. 13. *Cod. de rei vin-
dicat.*

Secunda regula est, quod illa quæstio 7
prius terminari debeat, quæ alteram peri-
mit, seu præjudicium gignit. Itaque si
mulier judicio petitorio agat ad vindica-
tio-